

I

ИЗГНАНСТВО

БОГОВИ, КАЛЕНДАР И ВРИЈЕМЕ

„Каткада дан је маћеха, каткада добар ко мати.
Сретан и блажен је човјек што добро знајући све то
Живи и ради без кривње пред бесмртним бозима вјечним,
Питајућ птице и клонећ се од свих пријеступа грешних.“

Хесиод, Послови и дани

Чувени митски пјесник, пјевач и свирач Орфеј (по једнима, син Ојагра, краља Тракије, и Калиопе, музе епске поезије или неке друге музе; по другима, Аполонов син) сматра да је у прапочетку постојало Вријеме. Из њега је изашао Хаос, безмјерни простор у којем су обитавале Ноћ, Измаглица и Етар, горњи слојеви ваздуха. Из Измаглице су настали Земља и Небо.

Насупрот Орфеју, Хесиод казује да је свему претходио Хаос, бескрајна празнина, пустош прије богова, људи и ствари. Хаос је створио *Ereb* (Мрак), сестре *Niks* (Ноћ) и *Geu* (Земља). Дјеца Ноћи (*Nikse*) су бројна: Судбина (три сестре *Moјre*, у римској митологији *Parcae*, а у словенској митологији Суђаје), Насилна смрт (*Ker*), Фурије (*Eriniје*), близанци Сан (*Hipnos*) и Природна

Смрт (*Thanatos*), Подсмјех (*Motus*), Свађа (*Erida*), Сређа (*Tiha*) и Немеза (*Nemeza*). Немеза је сила која управља природним и моралним свијетом и предузима божанску освету. (Неки астрофизичари сматрају да Сунце има своју далеку бинарну звијезду која се приближи периферији Сунца сваких 30 милиона година. Тада изазива поремећај у Ортовом облаку – претпостављени сферни облак комета на далекој периферији Сунчевог система – и више хиљада година након тог приближавања повећава се број комета у Сунчевом систему и опасност по Земљу. Усљед тога, сваких 30 милиона година наступа масовно изумирање на Земљи. Ову бинарну звијезду су назвали Немеза.)

Најстарија предања свједоче о постојању једне богиње судбине – Мојре. Богови одређују судбину појединца, али Мојра одлучује о тренутку његове смрти јер преде нит живота сваком смртнику. Доцнија предања причају о три мојре: Клото (Прељи), Лахеси (Судбини) и Атропи (Непромјенљивој, која пресеца нит живота). Римљани су мојре називали парке (*Parcae*) које предуд животну нит, судбину и смрт. Једна од њих започиње нит, друга је наставља, а трећа кида. Нит срећних људи је златна или бијела, а несрећних црна. (Ово је само један број богова који је учествовао у стварању свијета. Стварање свијета, људи и других бића те његово управљање надилази моћи једног бога.)

Да ли је нит коју парке предуд у ствари ДНК која одређује облик и карактер човјека али и дужину његовог живота? Да ли поступци сваког од нас могу да одреде нашу будућност, а ако могу – у којој мјери? Да ли вријеме пролази или ми пролазимо у времену које постоји од прапочетка (како је то говорио митски Орфеј)? Да ли се васиона шири вучена временом и тамном енергијом ка непознатој будућности и да ли то утиче на Земљу

– зрнце прашине у Свемиру? Непозната, неизмјерно силна, маса са својим посебним временом развлачи васиону до кидања. Да ли пресудно судбина човјека зависи од матице времена коме се не може одупријети?

Вријеме има више од четири димензије, уче нас неки од филозофа и астрофизичара. Да ли се оно због тога убрзава или нам се само чини да старимо (мање је различитих догађаја а више једноличних радњи које понављамо сваки дан)? Ове понављајуће радње престали смо да опажамо као догађаје. А догађаје свако од нас доживљава као вријеме.

Антички човек је кроз незагађену атмосферу ноћу посматрао планете и звијезде много више него данашњи. Вјеровано је да судбина човјека зависи од голим оком видљивих планета, далеких звијезда и Сунца (ослањајући се на људска чула као основни вид сазнања, генијалном Птоломеју било је очевидно да Земља обилази око Сунца а не обрнуто). Напредне античке земље, на основу посматрања промјена у природи у безмерју времена, одредиле су почетак годишњих доба, сјетве и жетве и за њих везале вјерске свјетковине.

Пратећи вијековима водостај Нила и појаву Сиријуса (најсјајније звијезде на небу), Египћани су створили календар. Годину од 365 дана дијелили су на доба поплаве, доба сјетве и доба жетве. Календар је више од једног миленијума коришћен прије него што је око 2781. пре н. е. записан. У октобру 47. пре н. е. Цезар је дошао у Рим са Клеопатром, њиховим сином Цезарионом и чувеним астрономом Сосигеном. Највећи дар који је поклонила Цезару (а доцније ће се испоставити и цијелом човјечанству) је календар који је Сосиген том приликом предао Цезару ради реформе римског несавршеног и неразумљивог календара. (Никола Бура у дјелу *Историја мерења времена* наводи подсмјешљиве